

ANDRAGOGIKOS TEORIJŲ TAIKYMO GALIMYBĖS PARAMOS, PAGALBOS BESIMOKANČIAJAM ASPEKTU

Ana Jovarauskaitė, Gitana Tolutienė
Klaipėdos universitetas

Įvadas

Parama, pagalba yra viena iš andragogo profesinės veiklos sričių. Andragogas turi padėti besimokančiajam mokytis, palaikyti jį mokymosi procese. Taip pat turi kurti mokymosi aplinką, suteikti pagalbą, paramą mokymuisi grupėse ir individualiai, išmanyti andragogikos teorijas, tinkamai jas pritaikyti mokymosi procese, padėti išsikelti mokymosi tikslus, skatinti besimokančiojo savišvietą, saviugdą, savimoką, savarankiškumą, pasitikėjimą, vadovautis mokymo būdų ir metodų įvairove.

R. M. Andriekienės, B. Anužienės (2006) teigimu, andragogas turi atsižvelgti į suaugusiųjų mokymosi stilius, poreikius, kurie išryškėja jų mokymosi metu, nurodyti svarbiausius mokymosi aspektus, būdus, padėti išspręsti mokymosi procese iškilusias problemas, priimti efektyvius sprendimo būdus, pasirenkant tinkamą išeitį. Siekiant sėkmingos paramos, ir pagalbos, būtinas andragogo tiesioginis, nuoširdus kontaktas, įgalinantis laisvai bendrauti ir bendradarbiauti, pasiekti dvasinį artumą, užtikrinti laisvą minčių, informacijos ir idėjų apsikeitimą, gebėti išklaudyti kiekvieną besimokantįjį, skirti pakankamai dėmesio kalbiniam bendravimui, kurti ir palaikyti šiltą, draugišką ir skatinančią mokymosi atmosferą.

M. Teresevičienė ir kt. (2006) nurodo, kad, norėdamas padėti suaugusiajam mokytis, andragogas turi palengvinti mokymosi procesą, parinkdamas atitinkamas mokymosi formas, metodus, būdus pagal besimokančiojo individualų mokymosi stilių. Todėl andragogui svarbu išmanyti mokymosi teorijas, skirtas besimokančiųjų suaugusiųjų paramai, pagalbai. Mokymosi teorijų pradininkėmis galima vadinti behavioristinę ir kognityvinę teorijas, kurios sudarė prielaidas kitoms mokymosi teorijoms atsirasti. Per praėjusį šimtmetį buvo sukurta daugybė mokymosi teorijų: humanistinė, konstruktyvistinė, pozityvistinė, asociatyvinė, kognityvistinė, refleksyvos patirties, transformuojančioji, afektyvinė, psichomotorinė ir kt. Tačiau iki šiol nesusitarta, dėl kurios nors prioriteto. Visas teorijas galima santykinai skirstyti į filosofines, psichologines ir socialines. Nė vienas mokslas, taip pat ir andragogika, negali apsiriboti kuria nors viena teorija, vizija ar koncepcija (Andriekienė, Anužienė ir kt., 2006).

Suaugusiųjų mokymosi teorijų taikymas praktikoje, teikiant paramą ir pagalbą, yra aktuali problema tiek besimokančiajam, tiek andragogui, tačiau kol kas mokslinių tyrimų šia tematika nepakanka. Pati pagalba ir parama skirtingai traktuojama, iki galo neišsiaiškinta, kiek jai skiriama laiko, kaip organizuojama, kokios teorijos, priemonės, metodai taikomi. Užsienio bei Lietuvos mokslininkų darbuose (Andriekienė, Anužienė, 2006; Teresevičienė ir kt., 2006; Knowles ir kt., 2007; Jatkauskienė, Jovarauskaitė, 2010; ir kt.) analizuojami įvairūs andragogo paramos, pagalbos veiklos aspektai, koncentruojantis į pagalbos besimokančiam suaugusiajam sistemos kūrimo aktualumą, jos specifiką, andragogo, kaip patarėjo, pagalbintojo, konsultanto, partnerio veiklos funkcijas. Kadangi andragogikos teorijų taikymas paramos ir pagalbos besimokančiajam veikloje ypač aktualus siekiant naujų žinių, kompetencijų, šalinant mokymosi problemas, tai keliamo *mokslinę problemą*: kokiomis mokymosi teorijomis grindžiama parama, pagalba suaugusiam besimokančiajam ir kaip jas taikyti praktikoje?

Tyrimo objektas – andragogikos teorijų taikymas, teikiant paramą ir pagalbą suaugusiam besimokančiajam.

Tyrimo tikslas – teoriškai išanalizuoti ir empiriškai pagrįsti andragogikos teorijų taikymą paramos ir pagalbos besimokančiajam aspektu.

Tyrimo uždaviniai: 1) išanalizuoti suaugusiųjų mokymosi teorijų taikymo galimybes paramos, pagalbos besimokančiajam teikimo aspektu; 2) atskleisti universiteto studentų požiūrį į andragogikos teorijų taikymo praktines galimybes paramos, pagalbos besimokančiajam teikimo aspektu.

Tyrimo metodai: 1) mokslinės literatūros analizė, apibrėžiant ir pagrindžiant andragogo paramos, pagalbos sampratą, suaugusiųjų mokymosi teorijas, apibūdinant andragogo veiklos daugiafunkcionalumą, atskleidžiant pagrindinių andragogikos teorijų taikymo galimybes paramos, pagalbos besimokančiajam aspektu; 2) anketinė apklausa, norint ištirti besimokančiųjų universitete suaugusiųjų požiūrius į andragogikos teorijų taikymo praktines galimybes paramos, pagalbos besimokančiajam teikimo aspektu.

Andragogikos teorijų ir paramos pagalbos veiklos sąsajos bei taikymo galimybės suaugusiųjų mokymosi procese

Andragogikoje paramos, pagalbos terminai aiškinami taip: *pagalba* – pagelbėjimas, padėjimas suaugusiam besimokančiajam įgyjant žinių ir kompetencijų (Andriekienė, Anužienė, 2006; Teresevičienė ir kt., 2006); *parama* – emocinis paskatinimas, kurio besimokančiajam reikia iš aplinkinių. Tai yra dviejų dalių darinys: besimokančiojo atsidavimo mokymosi procesui ir pasitikėjimo savo gebėjimais mokytis (Knowles ir kt., 2007). *Parama besimokančiajam* – bet kurios paslaugos, skirtos jam padėti mokytis. Tai gali būti patariamasis konsultacijos, studijų vadovai, biblioteka, kompiuterių centrai ir kt. (Jatkauskienė ir kt., 2010).

B. Jatkauskienė, A. Jovarauskaitė (2010) nurodo, kad parama, pagalba studentui gali reikštis labai įvairiai, priklausomai nuo to, kur teikiama parama, pagalba, nuo mokymosi problemos pobūdžio, nuo atliekamo andragogo vaidmens ir funkcijų, nuo taikomų didaktinių metodų ir kt. veiksmų.

Andragogas turi ne tik sukurti palankią mokymosi aplinką, kurioje besimokantieji galėtų aktualizuoti ankstesnę patirtį, žinias ir būtų aktyvūs informacijos priėmėjai, skirti užduotis, sudarant galimybę kiekvienam suaugusiajam, atsižvelgiant į jo mokymosi ir asmeninius ypatumus, mokytis pagal paties pasirinktą tempą, keisti mokymosi turinį bei formuluoti tikslus, bet ir aktyviai taikyti įvairias mokymosi teorijas, skirtas besimokančiųjų suaugusiųjų paramai, pagalbai (Ramsden, 2000).

Mokslininkai kuria tam tikras metodikas bei nurodymus ir patarimus, kaip universitetinėje praktikoje andragogas, norėdamas paremti, padėti studentui, gali taikyti mokymosi teorijas. Kitaip tariant, andragogas, norėdamas padėti, paremti besimokantįjį, turi parinkti tinkamą mokymosi teoriją ir ją tinkamai pritaikyti. Mokymui efektyvinti P. Ramsden (2000) siūlo padaryti paskaitą kuo mažiau panašią į paskaitą. Anot jo, dėstytojas turėtų galvoti ne apie paskaitų skaitymą, o apie mokymosi proceso realizavimą. Dėstytojui patariama išsiklausyti į studentą ir pasinaudoti surinkta informacija, padedant suprasti medžiagą. Akcentuojama, kad supratimui didelės įtakos turi laikas ir apmąstymai ar diskusijos su bendramokiais.

Analizuojant paramos, pagalbos besimokančiajam raišką mokymosi procese, pastebima, kad čia ypatingas vaidmuo tenka dėstytojui, tutoriui ar mentoriui, konsultantui.

Tutoriaus vaidmuo universitetinėse studijose reiškiasi kaip individuali parama, pagalba studentui. Šiuo aspektu skiriamos tokios tutoriaus funkcijos: 1) didaktinio pobūdžio parama, pagalba turinio aspek-

tu, kai nustatomos besimokančiojo siekiamos įgyti žinios ir kompetencijos (kognityvinio arba metakognityvinio pobūdžio parama, pagalba); 2) didaktinio pobūdžio parama, pagalba metodiniu aspektu, kai numatomi individualios ar grupinės besimokančiųjų veiklos organizavimo trukdžiai ir padedama juos šalinti; 3) techninio pobūdžio parama, pagalba, kai nustatomos ir padedamos šalinti techninio pobūdžio besimokančiųjų problemos; 4) administracinio pobūdžio parama, pagalba, kai teikiama informacija apie studijų procesą besimokančiajam; 5) psichologinė parama, pagalba, kai nustatomos socioafektyvinio pobūdžio problemos (motyvacijos, konfliktų ir kt.) ir padedama jas šalinti (Jatkauskienė, Jovarauskaitė, 2010).

A. Kepalaitės ir kt. (2008) teigimu, mentoriaus veikloje konsultavimo įgūdžiai užima svarbiausią vietą. Esama įvairių konsultavimo teorijų, kurių pagrindą sudaro asmenybės samprata, jos funkcionavimo specifika, asmenybės raidos ir jos sutrikimų samprata bei poveikio priemonių specifika. Tačiau, kaip pažymi autorės, konsultavimo teorijos, nevisiškai atspindi realybę, nėra visą apimančios, kitą kartą gali trukdyti konsultantui kurti savo paramos, pagalbos stilių pagal besimokančiojo poreikius. Pagal psichologijos kryptis paprastai skiriamos tokios konsultavimo teorijos: psichodinaminės, humanistinės ir elgesio (biheviaristinės). Kiekvienai iš jų savo ruožtu atstovauja įvairios srovės, kurios skiriasi atitinkamomis poveikio priemonėmis, taikomais metodais. Pasak mokslininkų, psichoanalitinio konsultavimo tikslas – padėti besimokančiajam įveikti kliūtis, išskylančias asmenybės raidoje, ir optimaliai skleisti vidičius išteklius. Psichoanalitikai raidą supranta, kaip įgimtų individo išteklių sklaidą, individui suvokiant biologinius, psichologinius, socialinius uždavinius, kuriuos jam kelia aplinka. Siekiama, kad žmogaus Ego sustiprėtų ir individas galėtų tinkamai prisitaikyti. Todėl mentorius turi padėti besimokančiajam įsisaugoti savo norus, kurti sąlygas, kuriomis jis galėtų kontroliuoti situaciją ir savo impulsus. Pagrindiniai psichoanalitinio konsultavimo principai: 1) konsultantas turi stebėti ir suprasti besimokančiojo elgesį ir padėti jam pačiam save suprasti; 2) konsultantas, remdamasis empatija ir teorija, turi bandyti intelektualiai suprasti besimokantįjį; 3) konsultantas turi padėti jam atpažinti gynybos mechanizmus (Kepalaitė ir kt., 2008).

A. Pundzienė (2003) nurodo, kad parama, pagalba besimokančiajam suaugusiajam yra sudėtingas ir dinamiškas procesas. Iš mentoriaus, kaip konsultanto, šis procesas reikalauja visų pirma autentiškumo – savęs ir savo išteklių pažinimo bei valdymo. Problemas, dėl kurių būsiamasis andragogas kreipiasi į mentorių, būtina suprasti.

Kaip tam tikra suaugusiųjų mokymosi teorija gali padėti mentoriui? Mokymosi teorijos pasitarnauja atlikdamos keturias pagrindines funkcijas: 1) padeda susisteminti ir apibendrinti informaciją; 2) padeda lengviau suprasti sudėtingą reiškinį; 3) leidžia numatyti tam tikrų situacijų pagrindus; 4) skatina teorinius tyrimus ir teorijų plėtrą.

G. Gedvilienė ir kt. (2008), remdamiesi bihevioristine teorija, mentoriui pateikia šias rekomendacijas: mokymosi pradžioje tiksliai ir aiškiai suformuluoti, kokio rezultato tikimasi, norima; mokymąsi pastiprinti pagal schemą: 1) mokymasis, 2) grįžtamosios informacijos apie pažangą pateikimas, 3) korekcijos iki klaidos pasikartojimo, 4) pratybos; kiekviena mokymosi dalis turi būti trumpa ir susijusi su anksčiau išmoktu elgesiu; globotiniui besimokant faktinę medžiagą, greitai ir periodiškai suteikti grįžtamąją informaciją, ir priešingai, medžiagos analizės suvokimo metu neskubėti pateikti grįžtamosios informacijos; skatinti teigiamą elgesį ir ignoruoti neigiamą; bendradarbiauti mokymosi metu; siekiant padidinti mokymosi veiksmingumą ir paskatinti besimokančiojo elgesio teigiamus pokyčius, taikyti pastiprinimus, paskatinimus, remiantis šiais principais: atrasti kūrybiškus įvairius skatinimo būdus, atsižvelgiant į individualius poreikius ir ypatumus; dažniau taikyti trumpalaikius ir tiesioginius paskatinimus; praėjus tam tikram laikui, keisti skatulius.

B. Anužienė (2006) nurodo, kad gerai parengti ir suformuluoti klausimai yra ne tik pagalba besimokantiesiems, bet ir aktyvus andragogikos metodas, skatinantis grupės diskusiją ir problemų analizę. Reikia pasakyti, kad andragogas privalo laikytis tam tikrų nuostatų, numatydamas pokalbio klausimus: 1) įvertinti grupės narių bendravimą, palaikymą, iniciavimą, kūrybingumą, norą dalyvauti, bendradarbiauti, padėti ir kt. (kitais tariant, įvertinti grupės narių socialines kompetencijas); 2) sudaryti sąlygas diskusijai, pasirenkant tinkamus klausimus, kurių pagrindą sudarytų įtaiga, paaiškinimas, patikslinimas, alternatyva, o ne apklausa; 3) tinkamai suformuluoti klausimai – trumpi, kiekvienas klausimas turi turėti savo kontekstą; 4) valdyti besimokančiojo ir andragogo klausimų intensyvumą, atrinkti studentus, kurie nori atsakyti į klausimus, neversti atsakyti, jei asmuo to nepageidauja, ir kt.

A. Kepalaitė ir kt. (2008) nurodo, kad bihevioristinės teorijos metodus tinka taikyti išaiškėjus vidiems besimokančiojo prieštaravimams, konfliktams ir įvairioms baimėms. Konsultuojant galima remtis eksperimentinėmis pastiprinimo, gesinimo, generalizacijos, išstūmimo reakcijomis bei asociacijų kūrimo dėsniais. Taikant šiuos dėsnius, galima ne tik veiksmingai ko nors išmokyti, bet ir atratinti nuo kokios nors netinkamos reakcijos. Andragogo pagrindinė taktika – palaikymas (arba ne) bendraujant su besi-

mokančiuoju, užjaučiantis dėmesys, empatiškumas. Pagrindinis konsultavimo metodas – pastiprinimas ir paskatinimas.

Anot R. M. Andriekienės ir B. Anužienės (2006), andragogas, vadovaudamasis konstruktyvizmo idėjomis, gali pasinaudoti kilusiu kognityviniu konfliktu ir įtraukti besimokantįjį į apmąstymų, paieškos ir žinių pripažinimo veiklą. Remiantis konstruktyvizmo teorija, andragogo veikla gali būti stipri arba silpna, atsižvelgiant į destabilizacijos / stabilizacijos etapus. Autorių teigimu, diagnostikos, žinių formavimo, pratybų metu andragogo veikla, parama, pagalba yra gana didelė, o augimo, žinių įsisavinimo metu andragogas palieka iniciatyvą patiems besimokantiesiems. Taip pat akcentuojama, kad ypač svarbu besimokantįjį padrašinti, motyvuoti, aiškinti problemas, kurią turės išspręsti, rūši, tipą, nurodyti situacijas, kurias reikės išanalizuoti. Žinios besimokančiajam turi tapti priemone, padedančia veikti ir geriau suprasti aplinką. Sudaromos probleminės situacijos turi atitikti du pagrindinius reikalavimus: 1) situacijos turi būti kuo realesnės, neatitrūkusios nuo gyvenimo; 2) situacijos turi būti bent iš dalies pažįstamos besimokančiajam, kad jis iš tiesų susidomėtų problemos sprendimu ir kartu naujų žinių bei kompetencijų įgijimu.

Iš konstruktyvistinės teorijos išsirutuliojo J. Mezirowo transformuojamojo mokymosi teorija. Pagal ją andragogas atlieka reformatoriaus vaidmenį, mokosi kartu su besimokančiaisiais bei atlieka provokatoriaus funkcijas, kurstydamas kritiškai mąstyti, skatindamas spręsti problemas. Pagrindiniai transformuojamojo mokymosi principai: 1) andragogas turi padėti išvystyti racionalias diskusijas; 2) įtraukti į diskusiją visus grupės narius; 3) skatinti besimokančiuosius priimti sprendimus; 4) lavinti besimokančiųjų kritinį mąstymą apie jų patirtį; 5) įvertinti kiekvieno besimokančiojo individualias savybes ir gebėjimus; 6) taikyti įvairias mokymosi strategijas (Andriekienė, Anužienė, 2006).

A. Kepalaitė ir kt. (2008) nurodo, kaip, pasitelkdamas andragogikos teorijas, mentorius gali padėti suaugusiajam besimokančiajam:

- Pagal A. Adlerio individualiojo konsultavimo strategiją mentorius padeda besimokančiajam adekvačiai kompensuoti menkavertiškumo jausmą, drašina rizikuoti, aktualizuoja besimokančiojo kūrybinius gebėjimus.
- Humanistinės teorinės strategijos paskirtis – kurti šiltą, nuoširdų ir gilų kontaktą tarp mentoriaus ir besimokančiojo. Konsultuodamas mentorius turi atspindėti besimokančiojo jausmus, būti empatiškas, pagarbus ir nuoširdus.
- Gešaltinė (visybiškumo) konsultavimo strategija padeda asmeniui tapti vientisam, įveikti psichologinę gynybą, akcentuojamas „čia ir dabar“

principas. Mentorius kalba tik esamuoju laiku, frustruoja, kad paskatintų geresnį savęs suvokimą, siūlo pratimų, atskleidžiančių elgesio stereotipiškumą.

- Egzistencinės konsultavimo strategijos pagrindinis taikymo tikslas – padėti konsultuojamam asmeniui suvokti savo laisvę ir išsisaunoninti savo galimybes. Mentorius padeda besimokančiajam pažinti save, išsisaunoninti savo vidinį pasaulį, laisvai pasirinkti savo profesinį likimą.
- Elgesio psichologijos kryptiškai priskiriamos šios elgesio bei kognityvinės konsultavimo strategijos: 1) elgesio, arba biheviuoristinės, konsultavimo strategijos taikymo tikslas – pašalinti neadaptvų elgesį bei išmokyti veiksmingai elgtis; mentorius besimokantį turi skatinti, slopinti neadaptvų elgesį, rodyti elgesio pavyzdį; 2) kognityvinės konsultavimo strategijos paskirtis yra įvairiais būdais išmokyti naujai ir veiksmingai mąstyti; konsultantas turi atidžiai klausytis besimokančiojo teiginių, padėti išvelgti logikos klaidas, skatinti norą išbandyti, pritaikyti, kaupiti naują patirtį ir ją apmąstyti; 3) asmeninės konsultavimo strategijos taktikos parenkamos pagal konsultuojamojo poreikius; mentorius turi teisę laisvai pasirinkti konsultavimo strategiją bei siekti atrasti savo konsultavimo stilių.

G. Gedvilienė ir kt. (2008), remdamiesi kognityvine teorija, pateikia rekomendacijų mentoriumi: kreipti dėmesį į dėstomos medžiagos struktūrą; padėti besimokančiajam spręsti jo problemas; organizuoti mokymąsi taip, kad besimokantysis savarankiškai mokytųsi ir „atrastų“; sudaryti sąlygas besimokančiajam aktyviai dalyvauti mokymosi procese, taikyti aktyvinančius mokymosi metodus. A. Kepalaitė ir kt. (2008) išvalgomis, andragogas, remdamasis kognityvine konsultavimo teorija, besimokančiajam gali padėti analizuoti savo pasisakymus, įsitikinimus, vaizdinius, nuo kurių priklauso neadaptvūs studentų elgesys, emocijos.

A. Kepalaitė ir kt. (2008), besiremdamos humanistine teorija, mentoriumi siūlo tokius besimokančiojo parėmimo būdus: 1) pabrėžti savęs suvokimo svarbą (konsultantas šiuo atveju besimokančiajam turi padėti reflektuoti); 2) dėmesingumas ir besąlygiška pagarba konsultuojamajam; 3) empatiškumo reikšmė (mentorius turi išsijausti ir suvokti konsultuojamojo problemas); 4) į konsultuojamąjį siūloma žiūrėti kaip į geriausiai gebantį spręsti savo problemas; 5) konsultuojamasis palaikomas, didinamas jo pasitikėjimas savimi; 6) konsultavimas yra nedirektyvus (mentorius su konsultuojamuoju apsvarsto įvairias alternatyvas, bet pasirenka jis pats). G. Gedvilienė ir kt. (2008) nurodo, kaip praktinėje veikloje turėtų būti taikoma humanistinė teorija: 1) besimokančiajam sudaromos sąlygos vadovauti bei kontroliuoti savo mo-

kymąsi; 2) mokymasis maksimaliai individualizuojamas; 3) skatinamas besimokančiojo kūrybiškumas; 4) sudaroma šilta, teigiama mokymosi atmosfera; 5) skatinama besimokančiojo savimoka ir saviugda; 6) mentorius turi būti empatiškas ir demonstruoti savo paties jausmus. Anot A. Kepalaitės ir kt. (2008), geštaltinė konsultavimo teorija taip pat yra vertinama kaip labai adekvati mentoriaus tikslams, nes joje akcentuojamas skatinimas mokytis atrandant. Be to, vadovaujantis šia teorija leidžiama konsultantui imituoti įvairias situacijas, todėl mentorius gali sudaryti besimokančiajam sąlygas iš anksto tarsi „pasiruošti“ galimų profesinės veiklos problemų konstruktyviam sprendimui.

Taigi, literatūros analizė parodė, kad egzistuoja įvairios suaugusiųjų mokymosi teorijos, mokslininkai pabrėžia ar laiko prioritetinėmis skirtingas mokymosi teorijas, propaguoja kelias iš jų arba kuria naujas, siūlo jų taikymo galimybes. Galima teigti, kad iš esmės visos mokymosi teorijos gali būti taikomos universitetinėje praktikoje, siekiant padėti, palengvinti suaugusiųjų mokymosi procesą. Tačiau nepriklausomai nuo to, kad suaugęs besimokantysis yra savarankiškas ir sąmoningas žmogus, andragogas atlieka svarbų vaidmenį organizuojant jo mokymąsi. Pagrindinis dalykas, kurio savo veikla turi siekti andragogas, – padėti mokytis, tobulėti. Tai įgyvendinti gali tik demokratinis – kompetentingas, partneriškas stiliumi dirbantys dėstytojai, mentoriai, tutoriai ar konsultantai.

Požiūrio į andragogikos teorijų paramos, pagalbos aspektu taikymo galimybes universitetinėse studijose tyrimo rezultatai

Siekiant atskleisti suaugusiųjų besimokančiųjų požiūrį į andragogikos teorijų paramos, pagalbos aspektu taikymo galimybes universiteto praktikoje, 2010 m. lapkričio–gruodžio mėn atliktas empirinis tyrimas.

Tyrimo tikslas – empiriškai pagrįsti andragogikos teorijų taikymą paramos, pagalbos besimokančiajam aspektu.

Respondentais pasirinkti Klaipėdos universiteto Tėstinių studijų instituto andragogikos specialybės studentai. Apklausti 97 suaugusieji, besimokantys bakalauro studijose. Didžiąją dalį apklaustųjų sudarė moterys (69 proc.). Apklaustos duomenys leidžia manyti, kad moterys dažniau negu vyrai yra linkusios rinktis andragogikos studijas. Daugiau negu trečdalią respondentų sudarė suaugusieji, kurių amžius nuo 25 iki 34 metų (39 proc.) ir nuo 35 iki 44 metų (37 proc.). Įvertinus respondentus pagal amžiaus grupes, galima teigti, kad tyrimas reprezentuoja brandaus amžiaus suaugusiųjų nuomonę. Didžiąją dalį, t. y. pusę apklaustųjų, sudarė suaugusieji, igiję vidurinį (51

proc.), trečdalis – profesinį išsilavinimą (32 proc.).

Visų pirma siekta atskleisti respondentų žinias apie andragogikos teorijas. Beveik pusė (49 proc.) respondentų nurodė konstruktyvistinę mokymosi teoriją. Mažiau nei pusė apklaustųjų žino humanistinę (46 proc.), bihevioristinę (44 proc.) ir kognityvistinę (42 proc.) mokymosi teorijas. Kadangi respondentai yra andragogikos specialybės studentai, nestebina pakankamai geros jų žinios apie andragogikos teorijas. Taip pat bandyta atskleisti respondentų požiūrį į andragogikos teorijų išmanymo svarbą. Paaiškėjo, kad didžioji dalis (85 proc.) jų suvokia, kad išmanyti andragogikos teorijas yra svarbu. Daugiau negu pusė apklaustųjų (57 proc.) nurodė, kad andragogikos teorijų išmanymas padeda perprasti suaugusiųjų mokymosi ypatumus, per trečdalis (36 proc.) mano, kad jos reikalingos teorinėms studijoms.

Norint išsiaiškinti respondentų požiūrį į andragogikos teorijų taikymą paramos, pagalbos besimokančiajam teikimo aspektu, siekta nustatyti, kokios problemos dažniausiai kamuoja suaugusiuosius mokymosi procese. Tyrimo duomenys parodė, kad trečdalis (31 proc.) suaugusiųjų turi informacijos įsisavinimo ir atminties problemų. Nemaža dalis nurodė savarankiškumo (19 proc.), motyvacijos (17 proc.) ir pasitikėjimo savimi (18 proc.) trūkumą. Dešimtadaliui respondentų gerų mokymosi rezultatų siekti trukdo taikomi netinkami didaktiniai metodai (11 proc.) bei netolerantiška, neskatinanti mokytis aplinka (9 proc.). Nors ir nedidelis procentas, tačiau buvo respondentų (16 proc.), kurie teigė, kad mokymosi problemų neturi. Remiantis šiais duomenimis, galima teigti, kad nemaža dalis suaugusių besimokančiųjų susiduria su mokymosi problemomis. Apie trečdalis (29 proc.) respondentų nurodė, kad, sprendami iškilusias mokymosi problemas, pagalbos dažniausiai kreipiasi į bendramokslius, daugiau kaip trečdalis (38 proc.) – į andragogus. Tyrimo duomenų analizė taip pat parodė, kad tik nedideliame procentui studentų (15 proc.) pagalba mokantis iš viso nereikalinga. Apie trečdalis respondentų nurodė, jog mokymosi procesą jiems palengvina andragogų informavimas (28 proc.) bei paskatinimas, palaikymas mokymosi procese (26 proc.). Nemaža dalis apklaustųjų (23 proc.) pažymėjo bendradarbiavimą su bendramoksliais, kaip veiksnį, palengvinantį mokymąsi. Tyrimo duomenys patvirtina, kad svarbiausi pagalbininkai yra bendramoksliai ir andragogai.

Siekta išsiaiškinti, kiek svarbi studentams andragogo parama, pagalba mokymosi procese. Tyrimo duomenys atskleidė, kad dideliame procentui respondentų (73 proc.) reikalinga andragogo parama, pagalba mokymosi procese. Tai pagrindžia andragogo vaidmens paramos, pagalbos besimokančiajam teikimo aspektu reikšmingumą. Kita vertus, tyrimo duomenų analizė parodė, kad studentams pakanka-

mai dažnai reikalinga parama, pagalba mokymosi procese. Kadangi apklaustieji yra neakivaizdinių studijų studentai, tai dauguma (43 proc.) teigia, kad parama, pagalba jiems reikalinga kartą per mėnesį.

Taip pat siekta atskleisti, kaip pasireiškia andragogo parama, pagalba apklaustųjų mokymosi procese. Mažiau nei pusė (46 proc.) respondentų nurodė, kad andragogai konsultuoja iškilusiais klausimais. Mažiau nei ketvirtadalis pažymėjo, jog andragogai bendrauja, bendradarbiauja ir išklauso (22 proc.) bei motyvuoja, pozityviai nuteikia mokymuisi (24 proc.). Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad andragogo parama, pagalba besimokančiajam dažniausiai pasireiškia konsultavimo teorijos taikymu.

Bandyta išsiaiškinti, ar iš tiesų studentai suklaukia paramos, pagalbos iš dėstytojų. Paaiškėjo, kad daugumai (67 proc.) parama, pagalba suteikiama. Remiantis apklausos duomenimis, galima teigti, kad dėstytojais ne tik pakankamai kompetentingi šioje srityje, bet ir geranoriški studentų atžvilgiu. Be to, siekta atskleisti, kokia reali parama, pagalba studentams buvo suteikta universitetinių studijų metu. Beveik pusė (46 proc.) respondentų nurodė, kad dėstytojais jiems padėjo ieškoti informacijos. Mažesnė dalis apklaustųjų pažymėjo, jog dėstytojais skatino juos savarankiškai mokytis (21 proc.), padėjo įveikti baimę ir stresą (19 proc.) bei apsispręsti dėl tolesnio mokymosi (16 proc.). Daugumos studentų (87 proc.) nuomone, andragogikos teorijų išmanymas padeda dėstytojui teikti paramą, pagalbą besimokančiajam suaugusiajam. Šie duomenys tik dar kartą patvirtina studentų pozityvų požiūrį į andragogikos teorijų taikymo reikšmę paramos, pagalbos veiklos aspektu.

Bandyta atskleisti, kaip dėstytojais, taikydami mokymosi teorijas, gali realiai padėti suaugusiam besimokančiajam. Tyrimo duomenimis, apie trečdalis respondentų nurodė, jog dėstytojais, taikydami mokymosi teorijas, gali motyvuoti, sudominti studijuojamu dalyku (29 proc.), stiprinti studentų pasitikėjimą savimi (27 proc.). Nemaža dalis (23 proc.) pažymėjo, jog gali padėti nukreipti mokymosi procesą tinkama linkme. Panašus procentas (21 proc.) mano, kad, naudodamiesi mokymosi teorijomis, dėstytojais gali efektyviau perteikti mokomąją medžiagą.

Tyrimu siekta išsiaiškinti respondentų nuomonę, kurios andragogikos teorijos labiausiai padeda lengvinti suaugusiųjų mokymąsi. Daugelis (38 proc.) kaip svarbiausią mokymosi teoriją paramos, pagalbos veiklos aspektu nurodė konstruktyvizmą. Trečdalis pažymėjo humanizmą (29 proc.), ketvirtadalis – konsultavimą (25 proc.) ir kognityvizmą (22 proc.). Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad apklaustieji pirmenybę teikia teorijai, kuria dabar labai dažnai grindžiamas suaugusiųjų švietimas, t. y. konstruktyvizmui. Taip pat galima daryti prielai-

da, kad studentai labiausiai jiems žinomą andragogikos teoriją nurodo kaip dažniausiai taikomą paramai, pagalbai teikti.

Paramos, pagalbos teikimas studentams labai priklauso nuo dėstytojų kompetencijų, žinių ir gebėjimų. Todėl siekta atskleisti studentų požiūrį į tai, kurie andragogų gebėjimai labiausiai padeda suaugusiesiems mokymosi procese. Daugelis respondentų mano, jog svarbiausia yra gebėjimas kokybiškai konsultuoti (33 proc.), parinkti tinkamus metodus (29 proc.) bei gebėjimas perteikti dėstomą dalyką (27 proc.). Taip pat nemaža dalis pažymėjo, kad andragogo paramos, pagalbos veikloje svarbus suaugusiųjų psichologinių ypatumų išmanymas (25 proc.) bei gebėjimas motyvuoti besimokančiuosius (24 proc.). Galima daryti prielaidą, kad studentams labai svarbi andragoginė sąveika, bendravimas, bendradarbiavimas su dėstytoju, tarimasis, konsultavimasis, nes tai padeda jiems jaustis užtikrintiems ir tinkamai mokytis. Pakankamai svarbūs ir didaktiniai andragogo gebėjimai, įgalinantys pasirinkti tinkamus metodus ir taikyti bei efektyviai dėstyti dalyką.

Apibendrinant empirinio tyrimo rezultatų analizę, galima teigti, kad nemaža dalis andragogikos specialybės studentų susiduria su mokymosi problemomis, kurioms išspręsti dažniausiai pagalbos kreipiasi į bendramokslis ir į andragogus. Pastarieji, daugumos teigimu, dažniausiai ir suteikia jiems paramą, pagalbą. Dauguma studentų mano, jog andragogikos teorijų taikymas gali pasitarnauti paramai, pagalbai teikti. Didžioji dalis apklaustųjų išvelgia, kad andragogai, taikydami suaugusiųjų mokymosi teorijas, gali motyvuoti bei sudominti dėstomu dalyku, stiprinti studentų pasitikėjimą savimi. Daugumos respondentų nuomone, labiausiai paramos, pagalbos besimokančiajam gali teikti konstruktyvistinė ir humanistinė mokymosi teorijos. Nemaža dalis studentų nurodė, kad sulaukia paramos, pagalbos iš dėstytojų, ypač ieškodami informacijos.

Išvados

1. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad andragogikos teorijos yra grindžiamos įvairiomis filosofinėmis, psichologinėmis, socialinėmis mokslo ištakomis bei koncepcijomis, pavyzdžiui: humanizmu, biheviorizmu, konstruktyvizmu, kognityvizmu ir kt. Išanalizavus mokslininkų darbus, apibendrinus juos, galima teigti, kad nėra vieningos nuomonės dėl tam tikros teorijos dominavimo, įvairūs autoriai skirtingai vertina tam tikrų teorijų privalumus ir praktines taikymo galimybes.
2. Įvairių andragogikos teorijų taikymas suaugusiųjų švietimo praktikoje – tai efektyvus mokymo metodų, formų, strategijų kūrimo būdas, kuris

palengvina suaugusiųjų mokymosi procesą. Galima teigti, kad visų andragogikos teorijų taikymas suaugusiųjų mokymosi procese gali savaip pasitarnauti kaip paramos, pagalbos suaugusiajam besimokančiajam raiška. Kad andragogikos teorijos būtų tinkamai taikomos praktiškai, nemaža reikšmė tenka andragogo kompetencijoms.

3. Empirinio tyrimo duomenys parodė, kad studentai išmano pagrindines mokymosi teorijas, suvokia jų svarbą besimokančiajam. Tyrimas atskleidė, kad suaugę besimokantieji, iškilus mokymosi problemoms, dažniausiai kreipiasi į bendramokslis ir į andragogus, nes daugumai apklaustųjų svarbi andragogo parama, pagalba bei bendradarbiavimas su bendramoksliais. Dauguma studentų mano, kad andragogai, taikydami suaugusiųjų mokymosi teorijas, palengvina jų mokymąsi. Tačiau, anot respondentų, dar ne visi sulaukia reikiamos andragogo paramos, pagalbos.

Literatūra

1. Andriekienė R. M., Anužienė B., 2006, *Andragoginiai kompetencijų tobulinimo aspektai tęstiname profesiniame mokyme*. Monografija. Klaipėda: KU leidykla.
2. Anužienė B., 2006, *50 suaugusiųjų švietimo klausimų*. Klaipėda: KU leidykla.
3. Jatkauskienė B., Jovarauskaitė A., 2010, *Tutoriaus veikla paramos, pagalbos studentui aspektu*. Klaipėda: KU leidykla.
4. Gedvilienė G., Stasiūnaitė E., Petruolytė A., 2008, Prioritetinės suaugusiųjų mokymo(si) teorijos, naudojamos mentorystės procese. *Suaugusiųjų mokymas ir konsultavimas: mentoriaus rengimo vadovėlis*. Dėstytojo knyga. Kaunas: Technologija. P. 37-56.
5. Gedvilienė G., Stasiūnaitė E., Navaitienė J., Petruolytė A., 2008, Suaugusiųjų mokymo(si) ir konsultavimo(si) strategijos. *Suaugusiųjų mokymas ir konsultavimas: mentoriaus rengimo vadovėlis*. Dėstytojo knyga. Kaunas: Technologija. P. 99-116.
6. Kepalaitė A., Petruolytė A., Navaitienė J., 2008, Mentorystė: globalinio konsultavimo teoriniai pagrindai. *Suaugusiųjų mokymas ir konsultavimas: mentoriaus rengimo vadovėlis*. Dėstytojo knyga. Kaunas: Technologija. P. 69-88.
7. Knowles M. S., Holton E. F., Swanson A., 2007, *Suaugęs besimokantysis: klasikinis požiūris į suaugusiųjų švietimą*. Vilnius: Danielius.
8. Pundzienė A., 2003, Konsultavimas – pagrindinė mentoriaus veiklos funkcija. *Mentoriaus knyga: mokytojų rengimas*. Kaunas: VDU leidykla. P. 96-113.
9. Ramsden P., 2000, *Kaip mokyti aukštojoje mokykloje*. Vilnius: Aidai.
10. Teresevičienė M., Gedvilienė G., Zuzevičiūtė V., 2006, *Andragogika*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.

PRACTICE OF ANDRAGOGY THEORIES ON THE ASPECT OF ASSISTANCE AND SUPPORT POTENTIAL TO THE LEARNER*Ana Jovarauskaitė, Gitana Tolutienė***Summary**

The article discusses the practice of andragogy theories on the aspect of support and assistance potential to the learner by the definition and scientific substantiation of andragogue's support, assistance concept, nature, revealing the study theories underlying support, assistance to the adult learner in terms of andragogue's support, assistance multifunctionality, highlighting the links between main andragogy theories and actual practice and opportunities for application by providing support, assistance for adult learning. The empirical research analyses the future andragogues' approach to andragogy theories on the aspect of support, assistance practice in university education process – the results revealing potential practices in the use of study theories on the activity of andragogue's support and assistance.

Keywords: andragogy theories, activity of andragogue's assistance, support.

ANDRAGOGIKOS TEORIJŲ TAIKYMŲ GALIMYBĖS PARAMOS, PAGALBOS BESIMOKANČIAJAM ASPEKTU*Ana Jovarauskaitė, Gitana Tolutienė***Santrauka**

Straipsnyje analizuojamos andragogikos teorijų galimybės paramos, pagalbos besimokančiajam aspektu, apibrėžiant ir moksliai pagrindžiant andragogo paramos, pagalbos sampratą, esmę, atskleidžiant mokymosi teorijas, kuriomis grindžiama parama, pagalba suaugusiajam besimokančiajam, apibūdinant andragogo paramos, pagalbos veiklos daugiafunkcionalumą, išryškinant pagrindinių andragogikos teorijų ir realios praktikos sąsajas bei taikymo galimybes, teikiant paramą, pagalbą suaugusiųjų mokymosi procese. Analizuojami empirinio tyrimo – būsimųjų andragogų požiūrio į andragogikos teorijų paramos, pagalbos aspektu taikymo galimybes universitetinių studijų procese – rezultatai, atskleidžiantys potencialias mokymosi teorijų taikymo galimybes andragogo paramos, pagalbos veikloje.

Prasminiai žodžiai: andragogikos teorijos, andragogo paramos, pagalbos veikla.

Įteikta 2011-06-01